

ਇਕ ਸੀ ਚਿੜੀ ਇਕ ਸੀ ਕਾਂ

[ਨਾਟਕ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸੂਤਰਧਾਰ ਆ ਕੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਬੈਠਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਤਾਲ ਦੇਣ ਲਈ ਇਕ ਡਫਲੀ ਹੈ। ਇਕ ਚਿੜੀ ਪਾਤਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਚਿਤਰੇ-ਮਿਤਰੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਕ ਕਾਂ ਪਾਤਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ ਹਨ। ਚਿੜੀ ਚੀਂ...ਚੀਂ...ਚੀਂ ਕਰਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਾਂ...ਕਾਂ...ਕਾਂ ਕਰਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਚੀਂ...ਚੀਂ... ਅਤੇ ਕਾਂ...ਕਾਂ ਦਾ ਲਹਿਜਾ ਨਾਟਕ ਦੇ ਰੌਅ ਨਾਲ ਬਦਲਦਾ ਹੈ।]

ਸੂਤਰਧਾਰ : ਇਕ ਸੀ ਚਿੜੀ, ਇਕ ਸੀ ਕਾਂ
ਰਲ ਬਣਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਚੜੀ
ਚਿੜੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਖਾ ਗਿਆ ਕਾਂ
ਉੱਡ ਕੇ ਜਾ ਉਹ ਰੁੱਖ 'ਤੇ ਬੈਠਾ
ਠੰਡੀ ਠੰਡੀ ਜਿਸ ਦੀ ਛਾਂ
ਹੁਣ ਚਿੜੀ ਵਿਚਾਰੀ ਕੀ ਕਰੇ ?
ਕੀ ਉਹ ਠੰਡਾ ਪਾਣੀ ਪੀ ਮਰੇ ?

ਚਿੜੀ : ਚੀਂ...ਚੀਂ...ਚੀਂ
ਕਾਂ...ਕਾਂ...ਕਾਂ

(ਹੌਲਦਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।)

ਸੂਤਰਧਾਰ : ਏਨੇ ਵਿਚ ਉਥੇ ਆਇਆ ਹੌਲਦਾਰ
ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸੀ ਜੋ ਪਹਿਰੇਦਾਰ
ਮੁੱਛ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਇੰਝ ਉਹ ਤਾਅ
ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਪਾਟੇ ਖਾਂ

(ਹੌਲਦਾਰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਖਲੋਂਦਾ ਹੈ।)

ਚਿੜੀ : ਹੌਲਦਾਰ ਜੀ।

ਹੌਲਦਾਰ : ਹਾਂ ਨੀ ਚਿੜੀਏ ?

ਚਿੜੀ : ਰੁੱਖ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਝੂਠਾ ਕਾਂ

ਖਿਚੜੀ ਉਹ ਮੇਰੀ ਖਾ ਗਿਆ ਕਾਂ
 ਕਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਦੇਵੋ ਮਾਰ
 ਸੱਚ ਦਾ ਬੇੜਾ ਕਰ ਦਿਓ ਪਾਰ
 ਹੌਲਦਾਰ : ਸੁਣ ਨੀ ਚਿੜੀਏ
 ਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਮੈਂ ਦੇਵਾਂ ਮਾਰ
 ਕਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਪਾਲਣਹਾਰ
 ਚਿੜੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਲੁੱਟਦਾ ਕਾਂ
 ਵਿਚੋਂ ਸਾਡਾ ਹਿੱਸਾ ਕੱਢਦਾ ਕਾਂ
 ਕਾਂ ਤੇ ਹੈਗਾ ਸਾਡਾ ਯਾਰ
 ਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵਾਂ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਮਾਰ
 ਇਹ ਗੱਲ ਚਿੜੀਏ ਲੈ ਤੂੰ ਜਾਣ
 ਸੱਚ ਨੂੰ ਤੂੰ ਲੈ ਪਛਾਣ
 (ਹੌਲਦਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।)

ਕਾਂ : (ਛੇੜ ਕੇ) ਕਾਂ...ਕਾਂ...ਕਾਂ
 ਚਿੜੀ : (ਰੋ ਕੇ) ਚੀਂ...ਚੀਂ...ਚੀਂ
 ਸੂਤਰਧਾਰ : ਕਾਂ ਨੂੰ ਹੌਲਦਾਰ ਮਾਰੇ ਨਾ
 ਸੱਚ ਦਾ ਬੇੜਾ ਤਾਰੇ ਨਾ
 ਚਿੜੀ ਵਿਚਾਰੀ ਕੀ ਕਰੇ ?
 ਕੀ ਉਹ ਠੰਡਾ ਪਾਣੀ ਪੀ ਮਰੇ ?
 ਚਿੜੀ : ਚੀਂ...ਚੀਂ...ਚੀਂ
 ਕਾਂ : ਕਾਂ...ਕਾਂ...ਕਾਂ

(ਥਾਣੇਦਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ।)

ਸੂਤਰਧਾਰ : ਏਨੇ ਨੂੰ ਉਥੇ ਆਇਆ ਇਕ ਥਾਣੇਦਾਰ
 ਮੋਟੀ ਉਹਦੀ ਗੋਗੜ
 ਜਿਹਦਾ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਭਾਰ
 ਹੱਥ ਵਿਚ ਉਹਦੇ ਮੋਟਾ ਡੰਡਾ
 ਆਖੇ ਉਹਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਝੰਡਾ
 (ਚਿੜੀ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।)

ਚਿੜੀ : ਥਾਣੇਦਾਰ ਜੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ?
 ਥਾਣੇਦਾਰ : ਕਰ ਨੀ ਚਿੜੀਏ ।
 ਚਿੜੀ : ਰੁੱਖ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਝੂਠਾ ਕਾਂ

ਖਿਚੜੀ ਜੋ ਮੇਰੀ ਖਾ ਗਿਆ ਕਾਂ
 ਹੌਲਦਾਰ ਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੇ ਨਾ
 ਸੱਚ ਦਾ ਬੇੜਾ ਤਾਰੇ ਨਾ
 ਹੌਲਦਾਰ ਤੇ ਕਰੋ ਤੁਸੀਂ ਸਖਤੀ
 ਹੁਕਮ ਚੜ੍ਹਾਓ ਉਸ 'ਤੇ ਲਿਖਤੀ
 ਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵੇ ਉਹ ਹੁਣ ਮਾਰ
 ਸੱਚ ਦਾ ਬੇੜਾ ਕਰ ਦੇਵੇ ਪਾਰ
 ਥਾਣੇਦਾਰ : ਸੁਣ ਨੀਂ ਚਿੜੀਏ
 ਹੌਲਦਾਰ ਤੇ ਕਰਾਂ ਕਿਉਂ ਸਖਤੀ ?
 ਹੁਕਮ ਕਿਉਂ ਚਾੜ੍ਹਾਂ ਉਸ ਤੇ ਲਿਖਤੀ ?
 ਕਾਂ ਤੇ ਸਾਡਾ ਪੱਕਾ ਯਾਰ
 ਕਾਂ ਤੇ ਸਾਡਾ ਪਾਲਣਹਾਰ
 ਚਿੜੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਲੁੱਟਦਾ ਕਾਂ
 ਵਿਚੋਂ ਸਾਡਾ ਹਿੱਸਾ ਕੱਢਦਾ ਕਾਂ
 ਇਹ ਗੱਲ ਚਿੜੀਏ ਲੈ ਤੂੰ ਜਾਣ
 ਸੱਚ ਨੂੰ ਤੂੰ ਲੈ ਪਛਾਣ
 ਕਾਂ : (ਛੇੜ ਕੇ) ਕਾਂ...ਕਾਂ...ਕਾਂ
 ਚਿੜੀ : (ਰੋ ਕੇ) ਚੀਂ...ਚੀਂ...ਚੀਂ
 ਸੂਤਰਧਾਰ : ਹੌਲਦਾਰ ਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੇ ਨਾ
 ਸੱਚ ਦਾ ਬੇੜਾ ਤਾਰੇ ਨਾ
 ਥਾਣੇਦਾਰ ਕਰੇ ਨਾ ਸਖਤੀ
 ਹੁਕਮ ਨਾ ਚਾੜ੍ਹੇ, ਉਸ 'ਤੇ ਲਿਖਤੀ
 ਹੁਣ ਚਿੜੀ ਵਿਚਾਰੀ ਕੀ ਕਰੇ ?
 ਕੀ ਉਹ ਠੰਡਾ ਪਾਣੀ ਪੀ ਮਰੇ ?
 ਚਿੜੀ : ਚੀਂ...ਚੀਂ...ਚੀਂ
 ਕਾਂ : ਕਾਂ...ਕਾਂ...ਕਾਂ
 ਸੂਤਰਧਾਰ : ਏਨੇ ਵਿਚ ਇਕ ਮੰਤਰੀ ਆਇਆ ਉਸੇ ਥਾਂ
 ਕਾਲੀਆਂ ਉਹਦੀਆਂ ਐਨਕਾਂ ਕਾਲੀ ਉਹਦੀ ਛਾਂ
 ਕੱਪੜੇ ਉਹਦੇ ਚਿੱਟੇ ਦੁੱਧ
 ਬਗਲੇ ਵਰਗੀ ਉਹਦੀ ਚਾਲ
 ਵੋਟਾਂ ਭਾਵੇਂ ਉਹਨੂੰ ਢਾਈ ਸਨ ਪਾਈਆਂ
 ਪਰ ਚਲਦੀ ਸੀ ਉਹਦੀ ਸਰਕਾਰ

(ਮੰਤਰੀ ਆ ਕੇ ਖਲੋਂਦਾ ਹੈ । ਚਿੜੀ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।)

ਚਿੜੀ : ਮੰਤਰੀ ਜੀ ।

ਮੰਤਰੀ : ਹਾਂ ਨੀ ਚਿੜੀਏ

ਚਿੜੀ : ਰੁੱਖ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਝੂਠਾ ਕਾਂ
ਖਿਚੜੀ ਜੋ ਮੇਰੀ ਖਾ ਗਿਆ ਕਾਂ
ਹੌਲਦਾਰ ਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੇ ਨਾ
ਸੱਚ ਦਾ ਬੇੜਾ ਤਾਰੇ ਨਾ
ਥਾਣੇਦਾਰ ਕਰੇ ਨਾ ਸਖਤੀ
ਹੁਕਮ ਨਾ ਚਾੜੇ ਉਹ ਕੋਈ ਲਿਖਤੀ
ਥਾਣੇਦਾਰ ਦਾ ਲਾਹਵੇ ਸਟਾਰ
ਕਾਂ ਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਉਹ ਹੈ ਯਾਰ

ਮੰਤਰੀ : ਸੁਣ ਨੀ ਚਿੜੀਏ
ਉਹਦਾ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਲਾਹਵਾਂ ਸਟਾਰ
ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਉਹ ਕਾਂ ਦਾ ਯਾਰ
ਸਾਡੀ ਵੀ ਕਾਵਾਂ ਨਾਲ ਯਾਰੀ
ਸਾਡੀ ਪਟਾਰੀ ਕਾਵਾਂ ਨੇ ਤਾਰੀ
ਚਿੜੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਲੁੱਟਦੇ ਕਾਂ
ਹਿੱਸਾ ਸਾਡਾ ਕੱਢਦੇ ਕਾਂ
ਇਹ ਗੱਲ ਚਿੜੀਏ ਲੈ ਤੂੰ ਜਾਣ
ਸੱਚ ਨੂੰ ਲੈ ਤੂੰ ਪਛਾਣ

(ਮੰਤਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।)

ਕਾਂ : (ਛੇੜ ਕੇ) ਕਾਂ...ਕਾਂ

ਚਿੜੀ : ਚੀਂ...ਚੀਂ...ਚੀਂ

ਸੂਤਰਧਾਰ : ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਨਿਕਲਿਆ ਕਾਂ ਦਾ ਯਾਰ
ਮੰਤਰੀ ਕਿਉਂ ਦੋਂਦਾ ਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ
ਹੁਣ ਚਿੜੀ ਵਿਚਾਰੀ ਕੀ ਕਰੇ ?
ਕੀ ਠੰਡਾ ਪਾਣੀ ਪੀ ਮਰੇ ?

ਚਿੜੀ : (ਰੋ ਕੇ) ਚੀਂ...ਚੀਂ

ਕਾਂ : ਕਾਂ...ਕਾਂ

(ਨੌਜਵਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ।)

ਸੂਤਰਧਾਰ : ਏਨੇ ਵਿਚ ਉਥੇ ਆਇਆ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ

ਮੋਢੇ ਉੱਤੇ ਇਕ ਸੀ ਬੈਲਾ
ਬੜੀ ਨਿਰਾਲੀ ਉਹਦੀ ਸ਼ਾਨ
(ਨੌਜਵਾਨ ਆ ਕੇ ਖਲੋਂਦਾ ਹੈ।)

ਚਿੜੀ : ਵੀਰਾ ਇਕ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ।

ਨੌਜਵਾਨ : ਕਰ ਨੀ ਭੈਣੇ।

ਚਿੜੀ : ਰੁੱਖ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਝੂਠਾ ਕਾਂ
ਖਿਚੜੀ ਜੋ ਮੇਰੀ ਖਾ ਗਿਆ ਕਾਂ
ਹੌਲਦਾਰ ਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੇ ਨਾ
ਸੱਚ ਦਾ ਬੇੜਾ ਤਾਰੇ ਨਾ
ਥਾਣੇਦਾਰ ਕਰੇ ਨਾ ਸਖ਼ਤੀ
ਹੁਕਮ ਨਾ ਚਾੜੇ ਉਹ ਕੋਈ ਲਿਖਤੀ
ਮੰਤਰੀ ਨਾ ਲਾਹਵੇ ਉਹਦਾ ਸਟਾਰ
ਝੂਠੀ ਚਲਾਵੇ ਉਹ ਸਰਕਾਰ
ਕਾਂ ਦੀ ਅਲਖ ਤੂੰ ਦੇ ਮੁਕਾ
ਮੈਨੂੰ ਆਵੇ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ

ਨੌਜਵਾਨ : ਸੁਣ ਨੀ ਚਿੜੀਏ
ਗੱਲ ਤੂੰ ਸੁਣ ਨਾਲ ਧਿਆਨ
ਮੰਤਰੀ ਹੌਲਦਾਰ ਤੇ ਥਾਣੇਦਾਰ
ਇਹ ਹਨ ਸਭ ਕਾਵਾਂ ਦੇ ਯਾਰ
ਚਿੜੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਲੁੱਟਦੇ ਕਾਂ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਕੱਢਦੇ ਕਾਂ
ਹੱਥ ਜੋੜਿਆਂ ਇਹ ਨੀ ਮੰਨਦੇ
ਲੁੱਟ ਦਾ ਰਾਹ ਇਹ ਨਾ ਛੱਡਦੇ
ਅਪਣਾਉਣਾ ਪੈਣਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਰਾਹ
ਫੇਰ ਹੀ ਆਉਣੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਧੇ ਰਾਹ
ਭੈਣੇ ਇਥੇ ਦੋ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕ ਹਨ ਵਸਦੇ
ਇਕ ਹਨ ਲੁੱਟੇ ਜਾਂਦੇ, ਦੂਜੇ ਲੁੱਟ ਨੇ ਕਰਦੇ
ਉੱਠ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਮੂਲ ਪਛਾਣ
ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਤੂੰ ਵੈਰੀ ਜਾਣ

(ਨੌਜਵਾਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਇਕ ਐਕਸ਼ਨ ਨਾਚ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ। ਚਿੜੀ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਚੀ-ਚੀ ਕਰਦੀ ਕਾਂ ਵੱਲ ਵਧਦੀ ਹੈ।
ਕਾਂ ਡਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੌਲੇ-ਹੌਲੇ ਪਿੱਛੇ ਹਟਦਾ ਹੈ। ਡਿੱਗ ਪੈਂਦਾ)

ਹੈ। ਚਿੜੀ ਉਹਦੇ 'ਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖ ਕੇ ਜਿੱਤ ਦੀ ਮੁਦਰਾ ਵਿਚ ਖਲੋ
ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਚੀਂ-ਚੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਜਿੱਤ
ਦਾ ਨਾਚ ਕਰਦੀ ਹੈ।)

ਸਮਾਪਤ